



Jakab István

Anekdóták pataki diákéveimből

Április elsejei tréfa

Az 1948/49-es tanévben a gimnázium ifjúsági elnöke voltam, s ebben a minőségemben sok diákcsinnyt kellett úgy megoldanom, hogy ne válják belőle fegyelmi ügy.

Április elsején a diákok mindig kiagyaltak valami huncutságot, megréfálandó egymást vagy a tanárokat. Ezúttal két osztály azt a trükköt alkalmazta, hogy tantermet cseréltek az első óra előtt.

Az igazgatói irodából baktattam fel elsején reggel, már becsengetés után II. emeleti osztálytermünkbe, amikor a VI. B osztály nyitott ajtajában megpillantottam Demeter Gyula tanár urat. Állt az ajtó előtt, arcán kissé bosszús, aggodalmas mosoly, mint aki jó képet igyekszik vágni valami kellemetlen dologhoz. Fejével is intve, odaszól nekem:

– Gyere már ide, elnököm, nézd csak meg az osztályomat!

Bepillantva rögtön láttam, hogy a kis létszámú VIII. A osztály diákjai sunyítanak itt-ott a padokban, szinte elveszve a hatalmas tanteremben. Azonnal leesett a tantusz, hogy április elsejei tréfáról van szó.

– És hol van a VI. B osztály? – érdeklődtem tőle.

– Hát éppen erről van szó: ők bent ülnek a nyolcadikosok helyén, Orbán tanár úr óráján, aki már benn is van náluk. Arra kérek, próbáld meg diplomatikusan megoldani a dolgot, mielőtt kitorne a botrány!

Halkan bekopogtam a VIII. A osztály ajtaján és inkább besurrantam, mint beléptem, mert odabent nagy volt a csend. Orbán tanár úr a legnagyobb nyugalommal az osztálykönyv beírásával volt elfoglalva. Nekidőltem az ajtófélfának és vártam. Ügyet sem vetett rám, nyilván azt gondolta, valamelyik elkésett diák érkezett meg. Szokása szerint fel sem pillantva, jellegzetesen selypítve kérdezte:

– Van-e hiányzó, fiúckák?

– Nincs – hangzott egy bizonytalan válasz. Ő pedig végezte tovább az adminisztrációs munkát.

Körbepillantva, komikus kép tárult elém: egy-egy padban hárman-négyen is ültek. A padok két szélén ülő hatodikosok fél lábukkal a padlóra támaszkodva tudták csak ülő helyzetben tartani magukat. Fejüket lesunyva próbálták visszatartani a röhögést.

A szórakozott, gyanútlan Orbán tanár úr mindebből semmit sem vett észre. Fejét felemelve az osztálykönyvből, a következőről tájékoztatta a hatodikosokat:

– Közlöm az osztállyal, hogy az érettségi az idén másképpen zajlik, mint eddig szokott: nem a tanár, hanem az elnök adja a kérdéseket... Parancsolj, Pista – vett észre engem is az ajtónál.



Nyugodt, szentvtelen hangon fordultam az osztályhoz, mintha szintén csak valami közérdekű tájékoztatást közölnék a diákokkal:

– Kérem, hogy a VI. B osztály fáradjon át a saját tantermébe, mert Demeter úr ott várja őket.

Mint a megkergült juhnyáj ugráltak fel a fiúk és zúdultak az ajtó felé, megkönnyebbülve, hogy megoldódott a faramuci helyzet a jól sikerült buli után.

Orbán tanár úr, nem tudván mire vélni a dolgot, hol felállt, hol leült, és hökkenten kérdezte:

– Mi az, Pista, nem jó helyre jöttem?

– De igen, jó helyre tetszett jönni – igyekeztem szűkre szabni a választ.

– Hát akkor mi ez? Hova mennek a diákok?

– Ezek hatodikosok, tanár úr, és nem nyolcadikosok.

– De akkor mégsem jó helyre jöttem – hüledezett.

– De igen! Tanár úr jó helyre jött, a nyolcadik á-ba. Csak – hajoltam bizalmasan közelebb hozzá, – április elseje alkalmával Demeter tanár urat meg akarta tréfálni az osztálya, ezért ők átjöttek ebbe a terembe, a nyolcadikosok meg beültek az ő helyükre.

– Ügyes tréfa, hi-hi-hi – derült fel Pista bácsi. Ám mielőtt fellélegezhettem volna, arca hirtelen haragossá vált, elkomorult és megbotránkozva kiáltott fel: – Akkor engem is becsaptak!

– Csak diákcsíny az egész, nem kell komolyan venni! – próbáltam megnyugtatni.

– Dehogynem! Ez felháborító! Én ezt a kar elé viszem! – dohogta.

Éreztem, hogy változtatni kell a taktikán, hogy mentsem a helyzetet.

– Nem ajánlom, tanár úr – súgtam oda nagyon bizalmasan.

– Miért nem ajánlod? – nézett rám értetlenül.

– Azért, mert tanár úron fog mulatni az egész gimnázium, hogy nem vette észre a diákcsérét. Kezeljük nagyvonalúan az egészet, mint diákcsíny, s holnap már senki sem fog róla beszélni. De ha a tanári kar elé tetszik vinni, nyilvánosságra kerül...

Amíg ő gondolkodóba esett, a nyolcadikosok már majdnem mind elfoglalták a helyüket, és huncut büntudattal lesték, mi lesz ennek a következménye, ha itt van az ifjúsági elnök is. Az idő is siettetete tehát a döntést. A tanár úr suttogva közelebb hajolt.

– Pista, az más! Igazad van, kezeljük diszkréten az ügyet.

Felszabadultan ült le egy asztalhoz, s mintha semmi sem történt volna, kezdte újra a hirdetést:

– Közlöm az osztállyal, hogy az érettségi az idén....

Én is megkönnyebbülten távoztam a teremből. Nem lett fegyelmi ügy, de szegény Orbán tanár úr háta mögött az egész iskola derült a jól sikerült áprilisi tréfán.

Bonyodalmas kisorozvágyi legációm

Az egyik húsvéti ünnepen két gyülekezetben voltam legátus: a bodroghközi Nagyrozvágy esperesi székhely volt, Kisorozvágy pedig a leányegyháza. Ment minden a maga rendjén, egészen húsvét másodnapjáig. Ekkor Kisorozvágyon a délutáni szolgálatom előtt várnunk kellett a harangozóra, aki a legátusnak szánt adományokat gyűjtötte össze a faluban. Már tükön ültem, hogy végül elkésem a nagyrozvágyi istentisztelettel is. A kurátor nyugtatni próbált:



1 tudomány és társadalom

– Ilyenkor itallal is megkínálgatják az egyházfit, s előfordul, hogy egy kicsit késik.

Végre előkerült a harangozó, elég kapatosan, ám tisztességesen elszámolt a pénzzel, megkapta belőle a járandóságát, majd a kezébe nyomtuk a templom kulcsát: menjen gyorsan és harangozzon röviden!

A hívek már gyülekezni kezdtek a templomnál, de a harang csak nem kondult meg. Nyugtalan lettem és a harangozó után eredtem. Ült a torony ablakában s édesdeden aludt. Megfogtam mindkét harang kötelét, mint annyiszor gyerekkoromban és húzni kezdtem. Az egyházfi csak akkor riadt fel a beállott csendtől, amikor a harangok elhallgattak.

Futva jöttem le a toronyból, hogy a hívek meg ne lássák, hogy a legátus a toronyból lép be a templomba. Aggodalmam fölösleges volt, mert a zsalugáterhiányos toronyablakon át meglátták, hogy ki harangoz.

Belépek a templomba, ám nem szól a harmónium, üres mögötte a szék.

– Hol van a kántor úr? – érdeklődöm.

– Elment az anyósát meglocsolni, de biztosan „elázott” egy kicsit, ha még nem ért vissza – mondták.

Felszaladok a karzatra a harmóniumhoz, kísérni az éneklést. A fennálló énekkel nem volt semmi baj, erősen fújták, mert húsvét másodnapja lévén locsolkodás után minden férfi túl akarta harsogni a másikat. Kezdem a nagyéneket, „Jézus, ki a sírban valál...”, – de lentől gyanús dallamot hallok. Hiába próbálom helyes mederbe terelni a harmóniummal, nem sikerül. Aztán rájövök, hogy a „Mint a szép híves patakra a szarvas kívánczik” dallamát fújják. Megvártam, míg a második sor végére érnek és rájönnek, hogy ez a dallam nem passzol, mert az éneksorok szótagszámai eltérnek egymástól.

Csakhamar csend lett a templomban. Valahogyan reagálnom kellett, ezért nyugodtan, egy kissé tréfás hangon leszóltam a karzatról:

– Atyámfiak, ez nem egészen erre megy...

Majd előjátszva az első sor dallamát, újrakezdtém a húsvéti dicséretet. Mértéktartóan követtek, már nem akarták egymást túlharsogni.

Istentisztelet végén mindenki megvárt a templom előtt. Agyba-főbe dicsértek: – Ilyen ünnepi deákunk még nem volt, aki nemcsak prédikál, de harangozó és kántor is egy személyben!

Arra azonban megkértek, nem szóljak Patakon senkinek, hogy így félrevitték az éneket. Nagy szégyen lenne a gyülekezetükre nézve, ha ennek híre menne!

Ünnep után a Kollégiumban mégis többen megkérdezték tőlem: igaz-e hogy a kirozvágyi atyafiak elvitték tőlem a dallamot?

„Humános” megoldás

Palumby Gyula, a Humán Internátus igazgatója gyakran állt elő szokatlan megoldásokkal. Egyik nyáron például – némi honorárium fejében – engem kért meg, mint ifjúsági elnököt, hogy nyáron, amikor az internátusban dolgozók – beleértve őt is – szabadságon vannak, tartsak ügyeletet az igazgatói irodában.

– Nem fordulhat elő, hogy egy érdeklődő hiába telefonáljon! – mondta. – Ha nem tudsz felelni, akkor írd fel a kérdését és továbbítsd nekem! – S hozzátette: – Legyél udvarias mindenkihez!



Így hát beültem a karosszékébe és vártam az esetleges kuncsaftokat. Nagy forgalom nem volt, ám egyszer csak csöngött a telefon. Odaugrottam, felvettem, de mielőtt bemutatkozhattam volna, már hallom is:

– Itt Nagy Barna főiskolai közigazgató, kivel beszéllek?

Ismerve a professzor jó kedélyét, hirtelen ötlettől vezérelve, így feleltem:

– Itt pedig Jakab István, a Humán Internátus ideiglenes igazgatója! Miben segíthetek?

Pillanatnyi csend után felharsant a kacagás: – Pista, te vagy az? Hát mit csinálsz te ott?

Beszámoltam megbízatásomról, váltottunk pár szót, majd átvettem az üzenetet. Ő pedig még sokáig emlegette, hogy aznap mennyire megnevettettem.

Az elveszett jogász

Trócsányi Józsi bácsi, a jogakadémiáról ottmaradt professzor egyházjogot oktatott a teológián. Bár érettségi után csak az 1949/50-es tanévben jártam oda, találkoztam vele, mert a kurzusa első éves tananyag volt. Az öreg sajátos ízlését mindenki ismerte, tudtuk, hogy szereti, ha tanítványai – legalább az ő óráin, illetve vizsgáin – világiasan, úgymond „jogászosan” öltözködnek.

Éppen vizsgára készültem, ráadásul elsőként az évfolyamból. Külön időpontot kaptam tőle, figyelembe véve, hogy haza kellett utaznom Nagyráskára, az akkor már lezárt országhatáron át. Az internátusban körültekintően felöltöztem. Buggyos térdnadrágot vettem föl, hozzá kölcsönkértem Tornallyay Marci kockás zakóját. A fejemre barna bársonykalap került, széles zöld szalaggal. Mindezt a vállamra terített tavaszi kabát, egy ún. „hubertusz” egészítette ki.

A szobában Száz Béla – végigmustrálva e meglehetősen tarka ruházatot – rám nézett és így szólt:

– Pista, ne csinálj cirkuszt! Meglátod, ki fog rúgni, és akkor velünk sem lesz elnéző!

Én azonban hittem a fellépésemben, meg persze alaposan fel is készültem.

A professzor derűs arccal nyugtázta megjelenésem, és látható elégedettséggel jártatta végig tekintetét a felszerelésemen. Aztán kérdezett, én válaszoltam, egyre több témát érintett, majd látva, hogy valóban tudom az anyagot, elgondolkodva megszólalt:

– Látja, Tiszteletes úr, ilyenkor, amikor magukat vizsgáztatom, mindig fáj a szívem, hogy mennyi jó jogász vész el a teológusok között!

Természetesen jeles kaptam. A többiek kint vártak a folyosón, s amikor megtudták az eredményt, alig várták, hogy lehúzhassák rólam a bűvös ruhákat. Így lettem én is – legalább Trócsányi Józsi bácsi számára – elveszett jogász.

Bor a könyvtárban

Az érettségi évében szalagavatóra készültünk. Takács Béla osztálytársammal és igaz barátommal együtt sikerült egy demizson jóféle tokaji bort kerítenünk a nagy eseményhez. Tanakodtunk, hová is rejthetnénk el, míg végül kínálkozott a megoldás: minthogy ketten láttuk el az önképzőköri könyvtárosok tisztségét, kézenfekvőnek látszott a könyvtárban biztonságba helyezni a drága nedűt.



1 tudomány és társadalom

Csakhogy évfolyamtársunk, az A-osztályos Pavletits Márta, kisegítő könyvtárosként szintén rendelkezett kulccsal a helyiséghez. Nyilván a fiúk beszéltek rá, hogy engedje be őket, mindenesetre tény, hogy a szalagavató előtti napon a borunknak csak hűlt helyét találtuk.

– Megitták az á-sok! – méltatlankodott Béla, de mit volt mit tenni, pótoltuk a hiányt, ahogy tudtuk.

Néhány évtizeddel később érettségi találkozóra gyűjtünk össze, s a Kollégium főbejáratánál vártuk az osztálytársakat. Gyülekeztek a b-sek mellett az á-sok is, a rég nem látott kedves arcok jókedvre derítettek. Vidáman beszélgettünk, egyszerre csak odalép mellém Béla, szinte félreráncigál, és fenyegetően kérdi:

– Mi az, hát te szóba állsz Pavletits Mártával!?

Azt hittem, rosszul hallok.

– Hogyhogy szóba állok-e? De hát miért, drága Bélám!

– Hiszen megitták a borunkat!

Zavartan pásztáztam emlékeimben, míg végre beugrott a harminc évvel azelőtti esemény. Éppen kezdtem volna megfogalmazni a szabatos választ, amikor a szemem sarkában megláttam a huncut mosolyt. Nem is bírta nevetés nélkül, én meg aznap többször is meghallgathattam, hogyan meséli másoknak sikeres meghökkenésem történetét.

(E közleménnyel búcsúzunk Jakab István nyelvészprofesszortól, lapunk alapító védnökétől, rendszeres szerzőnkéntől. Az anekdoták forrása: A pataki diákvilág anekdotakincse IV. kötet. Feldolgozta és sajtó alá rendezte Király Zoltán. Pataki Diákok Szövetsége, Sárospatak, 2001. 35–37, 174–177. o.; A pataki diákvilág anekdotakincse V. kötet. Sajtó alá rendezte és feldolgozta Király Zoltán. Sárospataki Református Kollégium Alapítvány, Sárospatak, 2012. 217–220. o.)